

PUBLICACIONS
DE LA
DIRECCIÓ GENERAL
D'AGRICULTURA

Al·lò

*QUE TOT PAGÈS HA DE SABER
SOBRE L'EXPLORACIÓ FAMILIAR ;
SOBRE L'EXPLORACIÓ COLLECTIVA
DE LA TERRA*

Allò
que tot pagès ha de saber
sobre l'exploració familiar
i sobre l'exploració col·lectiva
de la terra

Aquest llibre ha estat
donat de baixa
d'aquesta biblioteca
el dia .....

GENERALITAT DE CATALUNYA
DIRECCIÓ GENERAL D'AGRICULTURA
BARCELONA
1937

R. 10.896

R. 11085

IMPREMTA COL·LECTIVA : SANT SADURNÍ D'ANOIA

L'EXPLOTACIÓ AGRÍCOLA FAMILIAR

Cal no confondre petita empresa agrícola amb empresa agrícola familiar. No són pas ben bé la mateixa cosa encara que a voltes coincideixin.

El que caracteritza l'explotació agrícola familiar no és pas l'extensió, sinó el fet que amb ella desapareix gairebé totalment l'obrer assalariat, ja que és condició essencial per a poder-la incloure sota aquesta denominació, que la part més important del treball manual sigui aportada per la família de l'empresari, és a dir, per la família d'aquell a risc del qual es realitza la producció. La llei de contractes de conreu votada pel Parlament Català ho fixava en les quatre cinquenes parts com a mínim del treball total; Ashby, en el Tercer Congrés d'Economistes Agrícoles, ho fixava en les dues terceres parts.

Observem, però, que —tal com dèiem al començament—, això no prejudica de cap manera l'extensió de l'empresa. Segons siguin les menes de terra, les menes de conreus, les forces motrius posades en joc i la maquinària utilitzada com auxiliar, l'extensió que és capaç de conrear una família oscil·la entre límits molt amplis. Mentre al Pla del Llobregat el conreu intensiu d'hortalisses i fruites exigeix gairebé una família per cada hectàrea, el conreu de «año y vez» en els secans de Castella permet que una sola família conreï i necessiti per a viure fins a 30 hectàrees de terreny.

Desavantatges i avantatges de l'explotació familiar

-Un primer desavantatge que s'atribueix a l'explotació familiar és que encaixa la producció comparada amb les grans explotacions. És un fet innegable del qual, abans d'acabar, en donarem alguns exemples. Altrament té una explicació fàcil: l'explotació familiar obliga a treballar parcel·les generalment petites; això vol dir que el temps invertit en la realització de les llaurades i de totes les operacions culturals, referit a hectàrees resulta major del que s'hi inverteix tre-

ballant en parcelles majors; vol dir limitació en l'emprament d'utilatge mecànic; vol dir més incomplet aprofitament de tots els capitals invertits pel fet de multiplicar fins a l'infinit el nombre d'instal·lacions de tota mena; vol dir encara major cost unitari de les gestions de compra-venda... I algun d'aquests conceptes va encara agreujat pel fet que el fraccionament de la terra en empreses familiars, sol menar ràpidament a la dispersió parcel·lària, si hom no pren pas mesures enèrgiques per a evitar-ho.

Un segon desavantatge s'atribueix a l'explotació familiar i és que exigeix per a una producció determinada major nombre de persones; obliga que hagin de viure en un lloc determinat necessàriament més gent de la que caldria en règim de gran explotació, amb la qual cosa el benestar, la quantitat de riqueses a repartir per individu, resulta necessàriament menor.

Un tercer desavantatge és que limitant l'auxili d'elements mecànics, obliga l'home a un treball més dur i la dona a un treball més llarg, en detriment de temps que pot destinar després als quefers familiars.

Un altre desavantatge innegable és que pel fet de repartir entre molta gent la responsabilitat directiva de la producció agrícola d'una comarca, dificulta la implantació ràpida de les noves orientacions.

I finalment, se li atribueix el defecte de dificultar d'una manera general la difusió de la cultura agrícola i de contribuir al manteniment d'una població més endarrerida i rutinària.

Els defensors del conreu familiar, en canvi, treuen a rel·luir tots els seus avantatges. Fins hi ha qui demostra com molts dels conceptes que hem presentat abans com a inconvenients, són, per una estranya metamòrfosi, avantatges ben apreciables. Cert, diuen, que obliga a viure més gent de la que caldria en un territori determinat, i que els obliga a una vida potser més dura de la que se'ls podria donar en règim de gran explotació, però gràcies a això es manté la font d'una raça més robusta i una població més densa, on la indústria trobarà sempre noves reserves. Cert, diuen, que es dificulta l'aplicació dels avenços de la tècnica agrícola i que es retarda innegablement la realització de qualsevol nova orientació, però també gràcies a l'empresa familiar es manté una massa més conservadora, menys sensible a les crisis i que d'una manera general esmorteix totes les oscil·lacions econòmiques.

El que sí s'ha de considerar com un avantatge innegable i indiscutible de l'explotació familiar, és el major estímulo individual que amb ella s'aconsegueix. Aquest factor adquireix un relleu insospitat quan es tracta de conreus delicats d'hortalisses, de fruites i de flors, de cura del bestiar, etc., però es produeix sempre d'una manera general i mena necessàriament, tal com s'ha pogut comprovar i tal com exposarem més endavant, a què la riquesa creada per unitat d'extensió conreada augmenti a mesura que l'empresa s'acosta més al tipus familiar.

Condicions favorables al desenrotllament de l'empresa familiar

D'una manera general s'observa que l'empresa agrícola familiar pren més increment:

a) Quant més accidentat és el terreny. Terrenys accidentats com són els de la major part de Catalunya obliguen necessàriament a conrear en petit; una empresa gran, llavors no és més que un conjunt de petites empreses a la qual, sense assolir-ne cap dels avantatges, se sumen tots els inconvenients que hem vits que tenen les petites i els que veurem que tenen les grans. En el cas del conreu dels cereals, per exemple, si ens situem al Pla de Lleida o de l'Empordà o en qualsevol lloc de terres planes, la finca gran tindrà un avantatge innegable sobre la petita —permetrà l'ús del tractor, de la sembradora i de la segadora-lligadora que abarateixen considerablement el cost de les operacions culturals— i amb això compensa sobrerament els inconvenients que pugui tenir com a gran empresa. Però, en canvi, a la major part de la zona de Santa Coloma de Queralt, per exemple, lloc trencat, amb camps abançats, que no es poden pas ajuntar i que han de seguir fent impossible sempre l'ús de les màquines, una empresa gran no aconseguirà mai els avantatges que la mecànica li pot proporcionar i la petita empresa queda en superioritat perquè serveix tots els avantatges exposats que són a bastament coneguts dels santacolomins.

b) Quant més hi obliga el tipus de conreu. Les operacions culturals en el conreu d'hortalisses i flors i de fruites, són tan delicades i tan difícils de controlar que quantes menys mans hi entren millor; ací l'interès directe de l'operari influeix extraordinàriament sobre la qualitat i sobre la quantitat de treball realitzat. Per aquest motiu l'explotació familiar hi troba tots els seus avantatges, molt més si això coincideix amb una configuració accidentada del terreny com ens n'ofereix un cas exemplar el conreu de tomàquets a Banyalbufar, a la costa oest de l'illa de Mallorca.

c) Quant més elevat és el grau de cultura de la població agrícola, perquè llavors tant més fàcil són de vèncer tots els inconvenients —resistència a la difusió de les innovacions tècniques i de les noves orientacions de la producció, etc.— que indicàvem per a l'explotació familiar i tant més decreixen els seus desavantatges enfront de la gran explotació.

d) Quant més elevat és el grau de desenrotllament assolit per l'organització cooperativa, perquè a mesura que aquesta creix, desapareixen també els inconvenients de l'explotació familiar en tot allò que fa referència a operacions de compra-venda, de comercialització i industrialització dels productes, de defensa professional, etc., etc.

e) Quant més elevat és el cost del jornal expressat en quilos de blat, perquè tant més gravada resulta llavors l'empresa capitalista.

f) Quant major benestar ha assolit la població agrícola d'una comarca, perquè amb els seus propis estalvis s'ha pogut ja assegurar l'empresa familiar, en la qual hi veu, no una inversió de capitals sinó un instrument, garantia de la seguretat i de la independència del seu treball.

g) Quant major interès han tingut els poders estatals a desenrotllar-la. Les reformes agràries europees de la gran guerra ençà, totes, excepte la reforma agrària russa —de la qual parlarem després—, han tingut com a finalitat primordial incrementar la formació d'empreses familiars. Ho han fet sense desconèixer que una orientació semblant era incapaç de resistir una severa crítica econòmica. Han exultat, però, els avantatges d'altres ordres que suava ja esmentàvem, avantatges que en realitat més que per als pagesos ho són per a la societat, però com que coincideixen a donar satisfacció al desig d'independència d'aquells, han trobat ressò a totes les esferes del país i han permès que es creés un ambient, en el qual l'agricultura deixa d'ésser considerada com una de tantes activitats econòmiques amb mires purament especulatives (com la indústria i el comerç, per exemple). En l'agricultura hom hi veu llavors una activitat lligada a la vida de la nació i en l'explotació familiar, una mena d'institució social que cal conservar a tota costa arribant, si calgués, a un grau d'intervenció dels preus dels productes agrícoles capaç de contrarrestar suficientment el seu handicap econòmic i assegurar-li un normal desenrotllament.

Esdevenidor de l'explotació familiar a Catalunya

Com a resum de tot el que hem dit, ¿què podem deduir de l'esdevenidor de l'explotació familiar a Catalunya?

La pregunta és delicada.

Limitem-nos a recordar:

1) Que no hi ha dubte que econòmicament l'empresa familiar comparada amb la gran empresa mecanitzada, queda situada en un pla d'inferioritat, motiu pel qual caldrà, potser, més endavant modificar-la en alguns llocs. Però de moment, com que a la major part d'indrets de Catalunya, les irregularitats del terreny dificulten sempre l'ús de la gran maquinària agrícola, i com que el moment actual convé per sobre de tot produir intensament i assegurar a l'obra de govern el màxim de col·laboracions individuals, serà bona norma de prudència conservar l'empresa agrícola familiar com a *minim* en tots aquells llocs on ja hi era actualment (entengui's en tots aquells llocs on està més encaixada).

2) Que no cal oblidar que a l'empresa familiar se li alleugeriran tots els inconvenients i se li acreixeran els avantatges:

a) Facilitant-li una forta organització cooperativa a través de la qual pugui realitzar totes les operacions comercials, assegurar l'adaptabilitat de la produc-

ció a les exigències del mercat, la regulació dels preus i la realització pràctica de tota la intervenció estatal. El Decret de sindicació obligatòria és una garantia que això no ha de mancar a casa nostra.

b) Facilitant-li un decidit ajut en el caire tècnic. El pla cultural agrícola proposat pel Consell de l'Escola Nova Unificada ho assegurarà plenament.

c) Facilitant-li un decidit ajut econòmic a base d'una organització eficient del crèdit agrícola que es pot realitzar a través dels mateixos camins de la sindicació.

d) Permetent-li que, almenys dintre de les possibilitats imposades pels tipus de terra i les menes de conreu, pugui treure el màxim profit de la maquinària agrícola. Serà prudent en aquest sentit no voler limitar excessivament l'extensió de les empreses familiars; caldrà donar-los tota l'amplitud que permeti el treball familiar ajudat de les reserves suplementàries previstes i del total auxili mecànic que ofereixin els avenços de la tècnica moderna.

És aquest un punt molt delicat. És impossible de fixar xifres, però és innegable que normalment s'ha patit del mal de voler limitar massa l'extensió de les empreses agrícoles familiars.

Ja hem vist com econòmicament es trobaven sempre en desavantatge; cal fer, doncs, els possibles per no accentuar-lo, cal no obligar a anar a peu uns que si no poden anar en exprés podrien almenys anar en correu.

Als Estats Units, les empreses agrícoles familiars mesurades pel nombre de persones, són molt més petites que les empreses familiars de Dinamarca i de Xina, per exemple, però tenen en canvi una extensió molt major a igualtat d'altres circumstàncies, i l'acreixen encara cada dia a mesura que la mecànica els ofereix noves possibilitats de fer més productiu el treball de l'home.

Se'ns dirà que això reduiria la quantitat de gent que pot viure a pagès. Certament que es reduirà la proporció de població agrícola necessària per aconseguir una mateixa producció, però per un costat no oblidem que la producció agrícola va cada dia incrementant-se, i per altre, que aquella reducció que dèiem, no és altra cosa que un procés natural; el que cal, per sobre de tot, és obtenir una població agrícola més benestant que constitueixi un mercat més segur per a la indústria. En realitat, la proporció de població agrícola s'ha vingut reduint d'encà de molts segles. Hi hagué un moment que l'única ocupació de l'home era preocupar-se del menjar, podríem dir que aleshores el cent per cent gairebé de la població total era agrícola. Avui a tot arreu ha disminuït, i on més n'hi ha es parla del 50 ó 60 per cent.

Es parla de deserció del camp, però més que això el que cal témer és la misèria al camp.

La disminució de la proporció de població agrícola no és més que una de les tantes manifestacions del progrés. A mesura que ha augmentat la capacitat productiva de l'home ha anat sempre disminuint la proporció de gent ocupada

en aquelles tasques que tenen per objecte satifer les necessitats més imprescindibles (l'agricultura entre elles) i ha estat possible, en canvi, d'augmentar la proporció de la població ocupada en aquelles altres coses que, sense ésser-li indispensables, contribueixen a fer-li la vida més fàcil o més agradable (maquinària, instal·lacions sanitàries, construccions més confortables, instal·lacions esportives, d'esbarjo, etc., etc.). Això necessàriament implica un decreixement de la proporció de la població ocupada en les tasques agrícoles i un acreixement de la restant.

Ha estat per no haver pogut realitzar amb prou intensitat aquest fenomen que a casa nostra la indústria catalana ha provocat el fort corrent d'immigració que s'ha produït, procedent d'altres indrets d'Espanya.

No es confongui, però, el fenomen que estudiem amb l'urbanisme, que vol dir acumulació extraordinària de la població en grans centres urbans fins a donar lloc a aquests casos de macrocefàlia demogràfica dels quals Barcelona ofereix un exemple. Hi pot haver disminució de la proporció de població ocupada en les tasques de pagès bo i mantenint la població total més descentralitzada, és a dir, més ruralitzada.

Explotació agrícola familiar, doncs, però en tot cas limitada només que per la procedència de la mà d'obra amb mires a aconseguir que desaparegui l'assalariat, l'explotació de l'home per l'home; cal que mai, de cap manera, una reducció excessiva i injustificada de l'extensió no arribi a ésser per al pagès un motiu de limitació econòmica de l'ús de determinats auxilis mecànics que podrien fer-li el treball més productiu. Fóra intolerable que fóssin els pagesos els únics obligats a invertir major esforç del necessari en les seves tasques professionals. L'agricultura no ha d'ésser la Ventafocs de la societat.

L'EXPLOTACIÓ AGRÍCOLA COL·LECTIVA

Explotació agrícola col·lectiva vol dir explotació d'una determinada extensió de terra a base d'unes quantes famílies que treballen en comú, ja sigui per compte propi, per compte del municipi o bé per compte de l'Estat.

Desavantatges i avantatges de l'explotació col·lectiva

Els més greus inconvenients de l'explotació col·lectiva deriven de la manca d'estímul personal a què condueix la dilució de la responsabilitat i la dificultat,

per no dir impossibilitat, d'obtenir individualment plena remuneració d'un treball personal més intens o més acurat.

Exemples en podríem trobar a dotzenes; més endavant en transcriurem algun.

L'explotació col·lectiva ofereix, però, també, innegables avantatges.

Els principals d'entre ells són tots conseqüència directa del fet de no posar cap limitació a la total utilització de la maquinària agrícola. Es tracta, però, d'un avantatge que no sempre i pertot es podrà defensar, ja que comporta una reducció de la mà d'obra incomparablement major del que pugui imaginar-se en cap cas d'explotació familiar. Ací la maquinària i la reducció de braços necessaris adquireixen proporcions insospitades tal com es desprèn de les següents xifres que expressen el diferent nombre d'hores necessàries per a segar i batre el blat d'una mateixa extensió de terra (un acre) segons sigui el procediment emprat:

Segant amb falç i batent amb animals.	35 a 50 hores
» » dalla » » »	25 » 40 »
» » lligadora i batent amb màquina fixa . . .	4 » 5 »
» » decapitadora » » » »	3 » 4 »
Emprant la segadora batedora	0'75 »

En l'explotació agrícola familiar demanàvem només la possibilitat de fer el treball de l'home més productiu, permetent-li aprofitar al màxim l'auxili que podia rebre de les màquines. En l'explotació agrícola col·lectiva es va molt més enllà, car per tal d'aconseguir plenament els seus avantatges cal, tal com han fet a Rússia, treure el màxim profit del maquinisme i arribar a un punt en què gairebé s'inverteixen els papers; no es fa de la màquina un auxiliar de l'home sinó que es converteix aquest en auxiliar d'aquella. Així com en el conreu dels cereals l'una es limita com a màxim a la segadora-lligadora, l'altra va de dret a la segadora-batedora.

Condicions favorables al desenrotllament de l'explotació col·lectiva

L'empresa agrícola col·lectiva per a desenrotllar-se amb èxit necessita:

a) Que la configuració del terreny i la mena de conreus permetin l'entrada en joc de la maquinària per tal que l'empresa col·lectiva obtingui tots els avantatges de l'empresa gran.

b) Haver vençut la resistència dels que han de collectivitzar les seves empreses, no per la força, sinó per la persuasió, a la vista dels nous mitjans de treball més interessants i més productius que els depara la nova organització.

Als treballadors soviètics que es volien precipitar vers la collectivització immediata calgué oposar-los el que havia dit Lenin: «La reforma de la mentalitat del petit pagès i dels seus costums necessita diverses generacions; només la no-

va tècnica, l'ús del tractor i de la maquinària, i l'electrificació en gran escala podran guarir el petit pagès de la seva primitiva mentalitat».

D'explotacions collectives en una o altra modalitat en trobem a tot arreu i n'han existit en tots els temps. En són prova els *druzto* dels eslaus, els *marke* dels holandesos, els *township* dels escocesos. En són en certa manera encara una prova actual els pasturatges comunals de les nostres poblacions pirenenques. N'és encara avui una altra manifestació allò que a Alemanya anomenen l'*allmena* en el qual el bosc, els pasturatges i la terra de sembradura són de propietat i ús collectius per bé que la terra de conreu es distribueix per sorteig entre els diversos membres de la collectivitat.

Responent a uns altres impulsos han nascut a Itàlia les *comparticipazioni agricole*, que han pres, sobretot, increment entre les finques més grans de la província de Màntua. Fou la solució d'un greu problema que de temps tenien plantejat: la desaparició de l'assalariat sense parcel·lar les terres. Calia fer que tots els treballadors estiguessin directament interessats en l'èxit de l'empresa; calia, a més, donar feina a tota la gent que fixaven les ordres que arran de l'*imposable de mà d'obra* havien estat dictades en aquella província pel sindicalisme abans ja del règim feixista.

On l'explotació collectiva, però, ha pres tot el seu increment és a la U. R. S. S. amb motiu de la profunda reforma agrària que s'hi està encara avui realitzant.

La reforma agrària russa constitueix l'assaig més gran que fins avui s'han realitzat en matèria d'organització de la producció agrícola i com que el punt que més el caracteritza és precisament l'estructura que ha donat a l'empresa, no el podem passar ací per alt.

No es cregui que l'orientació vers la collectivització hagués estat presa des del primer moment. Per bé que els obrers de les grans fàbriques trobaven planera i factible la incautació de les empreses perquè de fet en la marxa del treball això no implicava cap canvi considerable i a ningú no se li acudí que es pogués repartir un tros de fàbrica a cada un, en matèria agrícola els pagesos si que veien la solució en la repartició de les terres. I així es va fer en el començament, malgrat l'oposició dels que volien la collectivització immediata; els 14.000.000 d'empreses agrícoles existents l'any 1917 s'havien convertit en 25.000.000 l'any 1928.

Però seguint el procés evolutiu de la revolució, arribà un moment que es cregué un perill l'existència de tants petits focus autònoms, difícilment controlables.

La collectivització de les empreses agrícoles fou inclosa d'una manera decidida dins els plans del Govern, per primera vegada, en el pla quinquennal de l'any 1928: 14.000.000 d'explotacions agrícoles particulars foren convertides en 220.000 empreses collectives, en certa manera cooperatives de producció; és el que s'anomena *kolkhozes*. Simultàniament, a base de les terres dels grans propie-

taris i de les propietats comunals es crearen empreses agrícoles d'Estat amb obrers que cobren una remuneració fixa; són els *sovkhoses*.

Al costat de tot això l'empresa agrícola privada seguí sense que se l'obligués a desaparèixer del tot. Si un pagès que no ha volgut entrar a formar part de la collectivitat té la seva explotació compresa en el lloc destinat a un futur *kolkhoze*, l'han tret de la terra però li n'han donada de nova més enllà, però com que els *sovkhoses* i els *kolkhozes* s'han anat establint sempre en les millors terres, ha resultat que fins i tot els pagesos més refractaris, després d'un o dos canvis, han acabat per comprendre que valia més fer com els altres. Tot això fa preveure que sense haver arribat mai a una collectivització obligatòria, a finals del 1937 tota la producció agrícola de la U. R. S. S. serà collectivitzada. Efectivament, fa uns tres anys que la terra ja venia distribuïda aproximadament de la següent manera:

Kolkhozes	80 per cent
Sovkhoses	10 » »
Explotacions privades . . .	10 » »

Quant a l'organització, els *kolkhozes* ofereixen modalitats diverses. Mereixen especial esment el «toze», l'«artel» i la «comunitat».

En el toze el grup de pagesos que decideix constituir-se en collectivitat posa en comú la propietat personal, tots els seus elements de producció, excepte la terra. Els productes són propietat personal de cada cooperador.

L'artel constitueix una cooperativa ja més perfecta; ací àdhuc la terra és collectivitzada i es constitueix ja una sola empresa amb direcció única. Els productes de l'artel són propietat de la comunitat i se solen distribuir entre els treballadors, d'acord amb el treball aportat per cadascú. Cada membre de l'artel conserva, però, encara, per al seu ús exclusiu, la casa, un trosset de terra, el galliner i un xic de bestiar de renda.

En la comunitat tot és collectivitzat. El veritable comunista no conserva res de propietat personal. Fins i tot menja en comú.

És fàcil de comprendre com en pura doctrina comunista el procés més lògic havia d'ésser, primer el toze, després l'artel per arribar finalment i totalment a la comunitat.

Tanmateix fem observar com el tipus que ha atret d'una manera especial l'atenció dels governants ha estat l'artel, forma en la qual estan avui dia explotats la major part dels *kolkhozes* soviètics; «les temptatives d'acceleració per a passar de la forma artel a la forma comunitat ofereixen un gran perill» digué Stalin (Decret del C. C. del 4 de febrer del 1932).

Quant a l'amplitud de les empreses direm que a Rússia n'hi ha d'extensíssimes: el *Gegant*, el *Werblud*, el *Chutorok*.

El *Gegant* tenia l'any 1931, 231.000 hectàrees. Aquestes mides però, semblaren excessives. El doctor Dittloff comptava que per a dirigir-la bé, calia recórrer diàriament 1.500 quilòmetres i això només amb avió era possible de fer-ho. Es mostra partidari d'empreses com el *Drusag* (11.000 hectàrees) i d'acord amb això, en una llei de l'any 1932 es limità l'amplitud màxima de les empreses a 40.000 hectàrees, subdividides encara en trossos de 8 a 10.000.

Aquestes xifres i la configuració poc accidentada del territori rus donen fàcilment idea de fins on ha estat possible d'arribar quant a mecanització.

Tots els seus sistemes de treball han estat inspirats en l'agricultura americana, però amb la diferència que mentre a aquella hi havia conduït l'esperit especulatiu de l'organització capitalista, ací el que hi obligà fou la necessitat urgent d'augmentar ràpidament la producció per alimentar una població nombrosíssima i en vies de creixement i, a més, encara, la necessitat de fomentar una mena d'admiració o de fe en l'element màquina, que fés veure als pagesos, d'una manera palpable, els avantatges i les possibilitats que podien esperar del nou règim.

Arribats en aquest punt creiem necessari fer observar una cosa: la tasca realitzada a Rússia s'ha de considerar situada al seu lloc.

Fou possible d'arribar a un tal nivell:

a) Perquè ni la configuració de les terres ni la mena de conreu no s'hi oposaven.

b) Perquè la mecanització permetia, sense disminuir la producció, extreure del camp tota la gent que necessitava la nova indústria neixent.

c) Perquè la fertilitat de les terres —moltes d'elles eren pràcticament verges— no feia sentir la necessitat d'adobs orgànics i no era indispensable, per tant, una intensificació simultània de la ramaderia. Car, això sí que no es pot passar per alt: tant o més que a l'augment de la producció agrícola, la collectivització va contribuir a disminuir la producció ramadera. En són prova les dades que transcrivim:

Milions de caps de	1916	1928	1929	1930	1931	1932
Bestiar boví	60'6	70'5	67'1	52'1	48'7	29'2
dels quals, vaques de llet.	26'0	30'7	30'4	26'7	—	17'7
Bestiar porcí	20'9	26'0	20'4	13'0	7'8	10'1
Bestiar de llana	113'0	133'3	133'7	100'4	57'2	47'0

(Observi's de passada com el decreixement de les existències de bestiar fou sensible, sobretot d'ençà del 1928, en iniciar-se la collectivització de l'agricultura i com, d'ençà de llavors, adquirí proporcions alarmants).

Precisament, la necessitat de fomentar, tant com fos possible, la ramaderia fou un dels motius que feren decantar els governants cap els *kolkhozes*, tipus artel.

d) Perquè finalment el pagès rus, de fet, es pot dir que mai no havia arribat a gaudir de la propietat de les terres i el nou règim, per tant, no el privava

de res que abans hagués tingut. Efectivament, a la Rússia europea, abans de la gran guerra, la terra hi estava distribuïda de la següent manera;

Propietat d'Estat.	38'5	%
» comunal (Mir)	33'5	%
» de la Corona	2'-	%
» individual:		
de la noblesa	18'5	
» » burgesia	3'-	
» propietaris diversos	3'-	
dels propis conreadors.	1'5	26'0 %

Només l'1 i mig per % era propietat dels propis conreadors! I dels altres conreadors, molts d'ells estaven ja avesats al règim col·lectiu, que altra cosa no era, en una de les seves modalitats, el *mir*, que comprenia la tercera part del territori rus.

Doncs bé, així i tot es topà amb no poca resistència per arribar a l'actual col·lectivització. I és que a pagès, al revés del que passa amb l'indústria, difícilment s'arriba a produir aquell fenomen que Marx considera com a factor previ que ha de facilitar la implantació d'un règim col·lectivista.

En l'agricultura costa més que no pas en la indústria d'arribar a la formació de grans empreses capitalistes i a la proletarització de les masses, que és el que, segons el mestre del socialisme, provoca l'autodestrucció del règim capitalista.

Resta ara per examinar un darrer punt dintre de l'explotació col·lectiva: el sistema de remuneració del treball dels membres de l'empresa col·lectiva.

Un cas extret d'uns estudis de l'Institut de kolkhozes soviètics: L'any 1930 es féu una revisió dels diversos sistemes de retribució fins llavors emprats en les explotacions col·lectives. Tres eren, sobretot, els procediments que havien estat seguits per repartir entre els membres del kolkhoze el producte del treball: a) retribució per *edoki* (per cap) segons les necessitats de cada un; b) retribució segons les aportacions de cada membre; c) retribució segons el treball aportat per cada un. Un comparació dels dos casos extrems, a base d'un conjunt d'empreses, acusava els següents resultats:

		Producte brut obtingut		
		Per obrer (rubles)	Per jornal (rubles)	
Conreus amb cereals	Elevada org. tècnica	Retr. s/treball	364'5	3'3
		» p. edoki	264'3	2'2
	Baixa » »	» s/treball	227'9	2'8
		» p. edoki	155'4	1'6
Conreus sense cereals	Elevada » »	» s/treball	355'2	3'3
		» p. edoki	269'2	1'7
	Baixa » »	» s/treball	238'0	2'9
		» p. edoki	181'6	2'0

Una observació objectiva demostra ben clarament quin és el mètode més avantatjós de retribució del treball, el qual —pel que havíem dit abans— ja es comprèn que ha de coincidir amb l'interès del poble rus.

Esdevenidor de l'explotació col·lectiva a Catalunya

Com a resum de tot això, quin esdevenidor es pot preveure per a l'empresa agrícola col·lectiva a Catalunya?

És una altra pregunta difícil de contestar.

Limitem-nos ací encara a fer observar que ja que a Catalunya havia pres gran increment la propietat particular del conreador, la qual cosa vol dir major resistència a la col·lectivització; que la configuració del terreny i la mena de conreus més extesos a Catalunya dificultaran la introducció de grans auxiliis mecànics, i que finalment és indispensable incrementar, tant com sigui possible, la producció ramadera amb la doble finalitat d'assegurar la fertilitat de les terres, que tants anys ja fa que s'exploten i d'arribar de passada a produir la gran quantitat de productes ramaders que abans venien de fora, serà bona norma de prudència no posar excessives esperances en l'explotació agrícola col·lectiva; com a *màxim* podria ésser aconsellada allí on hi havien fins ara, les diguem-ne empreses relativament grans. L'assaig donaria lloc a un estudi més profund i més tard quedaria temps per a obrar en conseqüència.

R E S U M

Resumint el que hem exposat amb relació amb l'explotació familiar i col·lectiva de la terra, recordarem que la producció agrícola surt encarida amb el conreu en petit. Tenim un estat de comptes en el qual intentàvem traduir en xifres aquest fet. Transcrivim el resum ací, no per donar-lo com a cas general ni tan sols en la seva comarca (Empordà), però, sí almenys com a exemple que ajudarà a donar una més clara idea del problema tractat. L'estudi fou fet a base del conreu de cereals i farratges de secà. El cas I és una vessana de terra que forma part d'un mas que té la casa allí mateix; el cas II és una vessana que forma part d'una de les tantes petites parcel·les escampades pel terme i que són portades per un petit conreador de la vila. El cost de producció d'un cas i altre ha estat:

	I	II
Treballades	82'71	107'41
Despeses de producció (adobs, llavors, arrendament, etc.)	119'84	117'98
Amortitzacions	8'38	10'06
Interessos del capital d'explotació	11'46	13'29
	<hr/>	<hr/>
	222'39	248'74

o sigui que en xifres rodones el conreu en petit ha vingut acompanyat d'un augment del 12 per cent del cost de producció. Aquest fenomen en moments de depreciació dels productes agrícoles presenta la major gravetat i fa pensar en la conveniència de mantenir els masos sense parcel·lar sobretot si es té en compte que aquest mateix desig és el que tenen els empresaris dels masos.

I això mateix que trobem per l'Empordà es repeteix en molts altres llocs. Succeeix, però, que observat sota el punt de mira social, el problema pot adquirir un aspecte diferent.

Així com en el cas estudiat, el sistema de producció no variava en el més mínim, fos un o altre el sistema d'explotació seguit (en gran o en petit), en molts altres llocs passa diferentment. La parcel·lació duu sovint aparellat un canvi més o menys profund en l'ordenació cultural, poc aparent a vegades, però sempre fàcil de veure amb una observació més acurada.

A la Segarra, per exemple, en les fondalades bones de la zona agrícola de Sta. Coloma de Queralt, cultivat en gran o en petit, l'ordenació cultural no varia gaire, car sempre els cereals ocupen el lloc primordial. Fem observar a més, que amb el monoconreu dels cereals s'obté avui un rèdit social agrícola més elevat que en qualsevol altra combinació de conreus perquè no s'ha trobat encara cap planta entrecavada ni cap planta farratgera que hi convingui prou bé agronòmicament. El monoconreu de cereals, però, té en canvi el greu inconvenient d'exigir una cura tan especial a l'hora d'eixarcolar que per poc que hom deixi d'ésser-hi amatent, els camps són invadits per les males herbes, la cogula sobretot.

Doncs bé, així com en el conreu familiar està assegurada la possibilitat del monoconreu perquè les feines d'eixarcolar les fan els de casa en un moment que tampoc no farien altra cosa i el rèdit agrícola net al cap de l'any en resulta augmentat, en l'empresa capitalista a base d'assalariats, en canvi el sol cost de l'operació d'eixarcolar fa econòmicament insostenible el monoconreu de cereals i cal, o bé deixar un any de goret o bé introduir un conreu de llegum. Una i altra solució, fan disminuir notablement el rèdit social agrícola.

És a dir, ens trobem amb un cas en el qual el conreu familiar troba el seu màxim interès en el monoconreu de cereals perquè proporciona a l'empresari el major rendiment agrícola net que pot esperar de la seva empresa. En canvi l'empresa capitalista troba el seu major interès, el seu major benefici, en un conreu menys intensiu. Si al país li convé una major creació de riqueses, és fàcil deduir com l'interès social coincideix llavors amb el de la petita empresa familiar i no amb l'altra.

D'una manera general el conreu en petit sol dur sempre aparellat un canvi més o menys sensible del sistema de producció, especialment quan es tracta de conreus de regadius i de petita ramaderia, i és sempre en aquest major increment de riquesa creada que l'organització de la producció a base d'empreses familiars troba el seu principal avantatge.

El Secretariat de la Unió Suïssa de Pagesos ho ha posat clarament de relleu amb la publicació dels resultats obtinguts en més de 500 finques controlades per ells (mitjana de 24 anys).

	Rèdit social agrícola per Ha.
Empreses de menys de 5 Ha.	885 francs
» » 5 a 10 Ha.	770 »
» » 10 » 15 »	684 »
» » 15 » 30 »	614 »
» » més de 30 Ha.	505 »

Aquestes xifres demostren com l'autonomia en el treball del pagès és un factor decisiu en el rendiment de l'empresa agrícola. El pagès català té molt encara de l'amor a la independència i a la pruija de llibertat dels artisans i els artífexs de l'Edat mitjana que precisament el capitalisme en el seu desenrotllament ha ofegat. És això un defecte? Pregunta ben difícil de contestar! Realment aquests factors no lliguen gaire amb la concepció mecànica que estem avesats a aplicar a l'evolució econòmica, però bons o dolents, ens agradin o no, són factors que necessàriament cal tenir en compte en qualsevol intent d'organització o reorganització de l'estructura de l'agricultura catalana, si no es vol anar de dret al fracàs. Per això la resposta més segura a donar a la qüestió que avui preocupa la pagesia catalana —explotació familiar o explotació col·lectiva de la terra—, és aquesta: Deixem que sigui el mateix pagès el que triï la forma de treball que més s'adigui als seus gustos i al seu temperament.

I si el pagès, portat per la rutina o per la sincera creença que així donarà més fruits a la Societat, tria de les dues formes de treball la més tradicional, no cal desesperar ni creure —ni menys encara, fer creure— que la revolució al camp ha estat estrangulada. Sortosament, el progrés agrícola i les perspectives de la revolució no acaben amb l'organització col·lectiva del treball. Resten, per aplicar, altres formes d'organització agrícola col·lectiva: la de les compres i de les vendes, l'assegurança contra els estralls i el crèdit. Des d'un punt de vista estrictament col·lectivista i revolucionari, aquestes formes tenen un abast superior a la del treball, car l'organització col·lectiva del treball a Catalunya estarà sempre condicionada a la realitat dels terrenys i les exigències dels conreus i de la ramaderia, mentre que aquelles tenen una aplicació immediata i universal.

Ensenyem, doncs, els pagesos a comprar, a vendre, a assegurar-se i a prestar diners i serveis en comú. D'aquesta manera, insensiblement marxarà cap a l'organització del treball en comú, en una forma tan natural i tan simple com en els nostres dies ha passat de la batuda manual i individual dels cereals a la batuda mecànica en col·lectivitat.

▷
GENERALITAT
DE CATALUNYA

BIBLIOTECA POPULAR
DE GRANOLLERS

Reg. 11085
Sig. 339.6

Albi

**ALTRES PUBLICACIONS
DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'AGRICULTURA
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA**

DR. GEORGES FAUQUET

El decret de Sindicació obligatòria dels conreadors de la terra i l'experiència cooperativa.

JOSEP LLOVET MONT-ROS

Apunts d'Economia agrícola.

Disposicions legals que regulen el funcionament dels Sindicats Agrícoles a Catalunya.

L'alimentació de l'aviram en temps de guerra.

Butlletí del Departament d'Agricultura (cada dos mesos).

★

Per a comandes adreçar-se al servei de Publicacions de la Direcció General d'Agricultura, Departament d'Agricultura, Avinguda 14 d'abril, 508-510 - Barcelona.